

UDSKRIFT
AF
HØJESTERETS DOMBOG

HØJESTERETS DOM
afsagt mandag den 26. marts 2007

Sag 528/2004

(1. afdeling)

HK/Danmark som mandatar for

A og

B

(advokat Ulla Jacobsen)

mod

Flyvestation Aalborg

(kammeradvokaten ved advokat Niels Banke)

Biintervenient til støtte for appellanterne:

Centralorganisationernes Forhandlingsudvalg

(advokat Peter Breum)

I tidligere instanser er afsagt kendelse af Retten i Aalborg den 3. september 2003 og dom af Vestre Landsrets 12. afdeling den 18. februar 2004.

I pådømmelsen har deltaget syv dommere: Torben Melchior, Asbjørn Jensen, Børge Dahl, Niels Grubbe, Jon Stokholm, Poul Dahl Jensen og Henrik Waaben.

Påstande

Appellanterne, HK/Danmark som mandatar for A og B, har påstået sagen hjemvist til realitetsbehandling i sin helhed ved Retten i Aalborg.

Indstævnte, Flyvestation Aalborg, har påstået stadfæstelse.

Anbringender

Appellanterne har uddybende anført, at sagen adskiller sig fra Højesterets kendelse af 5. oktober 2001 (UfR 2002 s. 18) ved, at den sag angik et krav om godtgørelse for usaglig afskedigelse baseret på overenskomst, mens deres krav støttes direkte på funktionærlovens § 2 b. Hertil kommer, at de er forhindret i nu at videreføre kravene i fagretligt regi, idet indstævnte ikke som i 2001-sagen har givet afkald på at påberåbe sig fristreglerne. Organisationsfuldmagten rækker ikke til at afskære det enkelte medlems lovbaserede krav fra afgørelse ved domstolene, og fristerne for forfølgelse af krav efter funktionærlovens § 2 b i det fagretlige system er i strid med funktionærlovens § 21. Formålet med indførelsen af bestemmelsen i fællesoverenskomstens § 26 var ikke at afskære hverken HK eller medlemmerne fra muligheden for at indbringe sager om usaglig afskedigelse efter funktionærlovens § 2 b for de almindelige domstole. Bestemmelsen var inspireret af § 4, stk. 3, i Hovedaftalen mellem Dansk Arbejdsgiverforening og Landsorganisationen i Danmark, og den bestemmelse er ikke blevet fortolket således, at den afskærer lønmodtagere fra at anlægge en sag i henhold til funktionærlovens § 2 b ved de almindelige domstole. Indstævnte har først i forbindelse med sagernes anlæg gjort indsigelse mod, at spørgsmålet om usaglig afskedigelse blev behandlet ved de almindelige domstole på trods af tilkendegivelserne i forbindelse med mæglingsmøderne om, at sagen ville blive videreført i henhold til funktionærlovens § 2 b og til retslig/fagretlig afgørelse, hvilket underbygger HK's opfattelse af, at der har været enighed om, at overenskomstens § 26 ikke afskar appellanterne fra at rejse sag om usaglig afskedigelse i henhold til funktionærlovens § 2 b ved de almindelige domstole.

Subsidiært gør appellanterne gældende, at arbejdsretslovens § 11, stk. 2, bl.a. set i lyset af artikel 6, stk. 1, i den europæiske menneskerettighedskonvention må fortolkes således, at den giver en lønmodtager adgang til at anlægge sag ved de almindelige domstole om påståede løntilgodehavender mv., ikke blot når vedkommende faglige organisation konkret har tilkendegivet ikke at ville iværksætte fagretlig behandling af kravet, men også hvis organisationen generelt har afskåret sig fra at kræve en fagretlig behandling. Bestemmelsen skal hindre, at den enkelte arbejdstager er uden mulighed for at forfølge sit krav og derved anbringes i et retstomt rum.

Indstævnte har uddybende anført, at der i Højesterets kendelse i UfR 2002 s. 18 direkte er taget stilling til de for denne sag relevante spørgsmål. At den afgørelse angår en ansat, der

ikke efter funktionærloven er funktionær, idet den ansatte var underviser og derfor alene på overenskomstmæssigt grundlag var tillagt funktionærrettigheder, kan ikke tillægges betydning. Det fremgår således udtrykkeligt af bemærkningerne til lovforslaget vedrørende den relevante ændring af funktionærloven, at det var forudsat, at i de tilfælde hvor arbejdsforholdet omfattes af en kollektiv overenskomst, indbringes sager om uberettiget opsigelse for faglig voldgift. Bedømmelsen af en afskedigelses saglighed er da også identisk, uanset om indsigelsen skal bedømmes ud fra funktionærlovens § 2 b eller efter overenskomsten. En bedømmelse af en afskedigelses saglighed er ikke et forhold, der indebærer lovfortolkning af funktionærlovens § 2 b, men derimod en konkret bedømmelse af de faktiske forhold. Hovedaftalens § 4 skal ikke fortolkes som hævdet af appellanterne. En afvisning af sagen fra domstolene vil ikke indebære nogen tilsidesættelse af EMRK artikel 6. Dette fremgår direkte af kendelsen i UfR 2002 side 18. Fristreglerne er et velbegrundet led i den fagretlige tvistløsningsordnings formål og hverken i strid med funktionærlovens § 21 eller EMRK artikel 6. Der er ikke tale om, at afvisning hensætter appellanterne i et retstomt rum. Det er HK's overenskomststridige forumshopping, som har afskåret deres adgang til en afgørelse ved faglig voldgift. Det forhold, at HK i sagen alene fremtræder som mandatar for de to appellanter, adskiller sig ikke fra kendelsen i UfR 2002 side 18 og giver ikke anledning til, at HK ensidigt kan frigøre sig fra den indgåede voldgiftsaftale. Havde appellanterne under sagen optrådt på egen hånd, efter at sagen var opgivet af HK, ville sagen stille sig anderledes. Dette er imidlertid ikke realiteten i nærværende sag, hvor HK har forfulgt sagen fagretligt helt til den centrale forhandling, hvor det af HK i forhold til sagens realitet forbeholdes at videreføre sagen ved voldgift. Herefter besluttede HK at skifte spor. HK har således ikke opgivet det under de lokale og centrale forhandlinger rejste krav, men har netop fastholdt kravet og initieret, at sagen blev indbragt for domstolene i stedet for voldgift. HK har dermed ikke opgivet sagen på en måde, der efter arbejdsretslovens § 11, stk. 2, kan give den ansatte ret til på egen hånd at føre sagen ved domstolene. Der er tværtimod tale om forumshopping i åbenbar strid med voldgiftsaftalen.

Supplerende sagsfremstilling

Den 30. juli 2001 blev der i forbindelse med afskedigelserne af blandt andre ^A
og ^B gennemført "forhandling i henhold til StK Fællesoverenskomst § 26".
Det hedder i referatet bl.a.:

"HK mener efter yderligere oplysninger i sagen, at opsigelserne stadig ikke er saglige og vil rejse sag om usaglighed i henhold til funktionærlovens § 2 b.

HK videresender herefter sagen til HK Stat Danmark til videre forhandling."

Ved brev af 27. august 2001 anmodede HK/STAT "i henhold til StK-fællesoverenskomstens § 26" Finansministeriet, Personalestyrelsen, om forhandling af opsigelserne.

I mæglingsmødereferat underskrevet af HK/STAT og Finansministeriet den 17. juni 2002 hedder det:

"Den 16. oktober 2001 og 17. juni 2002 blev der i henhold til StK-fællesoverenskomstens § 26 afholdt mæglingsmøde i Finansministeriet, Personalestyrelsen vedrørende afskedigelse af overassistent A og assistent B, Flyvestation Aalborg.

Der deltog repræsentanter fra Personalestyrelsen, Forsvarsministeriet og HK/STAT.

HK/STAT finder, at den gennemførte partshøringsprocedure er utilstrækkelig henset til formålet med partshøring efter loven, idet medarbejderne ikke – ej heller på opfordring – har fået oplyst de individuelle og konkrete begrundelser for påtænkt afsked. Medarbejderne har derfor ikke kunnet forhold sig til/kommentere arbejdsgivers grundlag for inden endelig beslutning om afsked.

HK/STAT finder endvidere, at arbejdsgiver har en særlig forpligtelse til, at undgå afskedigelse af medarbejdere med lang ansættelse hos arbejdsgiver.

Efter HK/STAT's opfattelse har arbejdsgiver ikke påvist, at denne forpligtelse er indgået som et kriterium i forbindelse med valg af de medarbejdere, som skulle forblive på arbejdspladsen.

Personalestyrelsen fastholdt, at afskedigelserne er sagligt begrundet.

Sagen forhandlede.

Der kunne ikke opnås enighed.

HK/STAT forbeholdt sig ret til at videreføre sagen i henhold til StK-fællesoverenskomstens § 26."

I en e-mail af 18. juni 2002 fra HK/STAT til Personalestyrelsen hedder det:

"Som aftalt følger hermed HK/STAT's pinde til referat:

"HK/STAT finder, at den gennemførte partshøringsprocedure er utilstrækkelig henset til formålet med partshøring efter loven, idet medarbejderne ikke – ej heller på opfordring – har fået oplyst de individuelle og konkrete begrundelser for påtænkt afsked. Medarbejderne har derfor ikke kunnet forholde sig til/kommentere arbejdsgivers grundlag inden endelig beslutning om afsked.

HK/STAT finder endvidere, at arbejdsgiver har en særlig forpligtelse til at undgå afskedigelse af medarbejdere med lang ansættelse hos arbejdsgiver. Efter HK/STAT's opfattelse har arbejdsgiver ikke påvist, at denne forpligtelse er indgået som et kriterie i forbindelse med valg af de medarbejdere som skulle forblive på arbejdspladsen.

HK/STAT forbeholder sig ret til at videreføre de 2 spørgsmål til retslig/fagretslig afgørelse."

Hvis vi ikke opnår enighed om forlig vedr. SU medlemmet, skal der naturligvis også udarbejdes uenighedsreferat i den konkrete sag, men som aftalt afventer jeg jeres tilbagemelding."

I HK's replik af 1. december 2005 under anken for Højesteret er anført bl.a.:

"Det skal understreges, således som det også fremgår af ankestævningen, at det er **A** og **B**, som er parter i denne sag og ikke HK, hvorfor det allerede derfor er underordnet, med hvilken begrundelse HK ikke anvendte voldgiftsbehandling af spørgsmålet om usaglig opsigelse.

Efter appellanternes opfattelse er det tilstrækkeligt at konstatere, at HK ikke har valgt at føre sagen videre ved voldgift.

Det skal dog oplyses, at HK fandt det hensigtsmæssigt at føre en samlet sag om usaglig opsigelse af mangelfuld partshøring ved de civile domstole frem for at føre 2 selvstændige sager herom ved henholdsvis faglig voldgift og de civile domstole."

Lovforarbejder

Af forarbejderne til lov nr. 77 af 20. marts 1964 om ændring af funktionærloven, hvorved der i loven blev indsat en ny § 2 a, der senere er overført til § 2 b, fremgår bl.a. (Folketingstidende 1963-64, tillæg A, spalte 214):

"I overensstemmelse med den udvikling, der har fundet sted på arbejdsmarkedet, og hvorefter der for store overenskomstområder er indgået aftaler om værn for funktionærer mod usaglige opsigelser, foreslås der i funktionærloven indføjet en bestemmelse om pligt for arbejdsgiveren til at yde funktionæren godtgørelse i sådanne tilfælde.

...

Afgørelsen af de heromhandlede sager forudsættes truffet af de almindelige domstole i lighed med øvrige spørgsmål vedrørende funktionærloven. I de tilfælde, hvor arbejdsforholdet omfattes af en kollektiv overenskomst, i hvilken der er fastsat regler om godtgørelse for uberettiget opsigelse, vil det dog følge af de almindelige processuelle regler, at sager herom vil være at indbringe for de overenskomstmæssigt instituerede organer. Det bemærkes herved, at det følger af funktionærlovens § 21, at funktionæren ikke i henhold til overenskomsten kan stilles ringere med hensyn til opnåelse af godtgørelse for usaglig opsigelse end efter forslaget bestemmelser."

Af forarbejderne til arbejdsretslovens § 11, stk. 2, fremgår bl.a. (Folketingstidende 1996-97, tillæg A, side 219-220):

"Organiserede lønmodtagere kan herefter anlægge sag ved de almindelige domstole om påståede løntilgodehavender m.v., der støttes på en kollektiv overenskomst, når vedkommende organisation ikke agter at iværksætte fagretlig behandling af kravet eller opgiver at føre en påbegyndt sag herom til afslutning. Det må eksempelvis anses for godtgjort, at vedkommende organisation ikke agter at iværksætte fagretlig behandling af et krav, hvis lønmodtageren kan dokumentere, at denne skriftligt har anmodet organisationen om at behandle sagen, og organisationen enten har afslået at føre sagen eller ikke har reageret inden for en rimelig tid.

Organiserede lønmodtagere vil derimod være afskåret fra at anlægge sag ved de almindelige domstole om krav, der udspringer af overenskomsten, når sagen er eller agtes rejst ved Arbejdsretten og afsluttes her."

Forklaringer

Helmut Madsen har forklaret bl.a., at han er sekretariatschef for Statsansattes Kartel og sekretær i Centralorganisationernes Forhandlingsudvalg. I slutningen af 1980-erne var han sekretariatsleder i CO Stat. I denne periode forhandlede man afskedigelsesreglerne for at få ens regler for dette område. Han forhandlede med Kurt Petersen, som var afdelingschef for det, der i dag svarer til Personalestyrelsen. Fra lønmodtagerside var man inspireret af aftalen mellem LO og DA. Man var interesseret i at komme tæt på funktionærlovens regler, som man anså som det bedst opnåelige. Man ville opnå, at de ikke-funktionæransatte fik afskedigelsesbeskyttelse. Funktionærerne havde i den dagældende formulering i § 17 i funktionærloven en beskyttelse mod, at man aftalte dårligere vilkår. For de egentlige funktionærer ville situationen herefter være, at de fortsat kunne følge denne regel i funktionærloven, men de havde også mulighed for at få deres sag behandlet ad fagretlig vej. Det var der mellem parterne enighed om. Man har ikke talt om, hvorvidt man kunne anlægge sag ved domstolene, såfremt den fag-

lige organisation ikke havde overholdt fristerne for at få sagen behandlet ad fagretlig vej. Det blev drøftet, men der var ikke enighed om, hvorvidt man kunne anlægge sag ved domstolene efter en fagretlig behandling af sagen. Fra lønmodtagerside ville man ikke afskære sig fra denne domstolsprøvelse.

Højesterets begrundelse og resultat

Den fagretlige tvistløsningsordning er karakteriseret ved, at den enkelte arbejdstagers interesser varetages af den pågældendes fagforening. Uoverensstemmelser skal søges løst ved forhandling – først lokalt og derefter på centralt organisationsniveau – og tvister, som ikke løses ved forhandling, og som en af overenskomstparterne ønsker videreført, skal indbringes for en faglig voldgiftsret, jf. herved arbejdsretslovens § 22.

Der er i fællesoverenskomsten mellem Finansministeriet og Statsansattes Kartel truffet aftale om en afskedigelsesprocedure i overensstemmelse med sædvanlige principper for fagretlig tvistløsning. Højesteret har i kendelse af 5. oktober 2001 (UfR 2002 s. 18), der angik et overenskomstbaseret krav, om en helt tilsvarende ordning udtalt, at ordningen for det enkelte medlem indebærer en retlig prøvelse, som må anses for retssikkerhedsmæssigt fuldt betryggende. Det fremgår endvidere af kendelsen, at afskedigelsesproceduren indebærer, at såvel fagforeningen som det enkelte medlem er bundet til at lade en afskedigelses saglighed bedømme ved faglig voldgift, medmindre der foreligger omstændigheder, som giver medlemmet ret til i medfør af arbejdsretslovens § 11, stk. 2, at få spørgsmålet behandlet ved de almindelige domstole.

Afskedigelsesproceduren efter fællesoverenskomstens § 26 omfatter også ansatte, som er funktionærer i henhold til funktionærloven og dermed omfattet af funktionærlovens § 2 b om godtgørelse i tilfælde, hvor afskedigelse ikke kan anses for rimeligt begrundet i funktionærens eller virksomhedens forhold. Der foreligger ikke i sagen uoverensstemmelse om fortolkningen af funktionærlovens § 2 b, men alene tvist om afskedigelsernes saglighed. Det forhold, at godtgørelseskravene ikke støttes på overenskomsten, men på funktionærlovens § 2 b, der ikke ved aftale kan fraviges til skade for funktionæren, kan ikke i strid med den indgåede aftale om tvistløsning ved faglig voldgift give ret til indbringelse for domstolene, jf. herved forarbejderne til funktionærlovens § 2 b i Folketingstidende 1963-64, tillæg A, sp. 214.

Ifølge arbejdsretslovens § 11, stk. 2, kan en organiseret lønmodtager anlægge sag ved de almindelige domstole om påståede løntilgodehavender mv., såfremt den pågældende godtgør, at vedkommende faglige organisation ikke agter at iværksætte fagretlig behandling af kravet. Det fremgår af forarbejderne til bestemmelsen, at det samme skal gælde, når den faglige organisation opgiver at føre en påbegyndt sag herom til afslutning, jf. Folketingstidende 1996-97, tillæg A, side 220. Det kan ikke antages, at det i et tilfælde, hvor den faglige organisation er indstillet på at forfølge et eventuelt krav, har været tilsigtet at give frit valg mellem det fagretlige system og domstolene.

A og B kan som medlemmer af HK herefter kun anlægge sag ved de almindelige domstole vedrørende kravene om godtgørelse for usaglig afskedigelse, såfremt de godtgør, at HK har valgt ikke at forfølge deres krav.

HK opgav ikke at forfølge A og B's krav, men valgte at lade kravene forfølge ved domstolene.

A og B har haft mulighed for at få deres krav prøvet, enten ved faglig voldgift eller – såfremt betingelserne herfor i arbejdsretslovens § 11, stk. 2, havde været opfyldt – ved de almindelige domstole. Højesteret tiltræder derfor, at afvisning af domstolsbehandling af kravene ikke kan anses at indebære en krænkelse af den europæiske menneskerettighedskonventions artikel 6, stk. 1.

Herefter – og idet det i øvrigt anførte ikke kan føre til andet resultat – tiltræder Højesteret, at A og B ikke har ret til at få kravene vedrørende usaglig afskedigelse behandlet ved domstolene. Højesteret stadfæster derfor dommen.

Thi kendes for ret:

Landsrettens dom stadfæstes.

I sagsomkostninger for Højesteret skal HK/Danmark som mandatar for A og B betale 50.000 kr. til Flyvestation Aalborg.

De idømte sagsomkostningsbeløb skal betales inden 14 dage efter denne højesteretsdoms afgørelse. Sagsomkostningsbeløbet for Højesteret forrentes efter rentelovens § 8 a.

--0000--

Udskriftens rigtighed bekræftes.

Højesteret, den 26. marts 2007.

Kirsten Lohmann

overassistent